

NORGES HØYESTERETT

Den 7. oktober 2004 avsa Høyesterett dom i

HR-2004-01672-A, (sak nr. 2004/338), sivil sak, anke,

Asker og Bærums Budstikke ASA (advokat Halvor Manshaus – til prøve)

mot

A (advokat Per Danielsen)

A (advokat Per Danielsen)

mot

Asker og Bærums Budstikke ASA (advokat Halvor Manshaus – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Coward**: Saken gjelder krav fra offeret i en straffesak om oppreisningserstatning fra en avis for en påstått ærekrenkelse i reportasjen om dommen.
- (2) Nærmere bestemt gjelder kravet en reportasje 6. desember 2000 i Asker og Bærums Budstikke – i det følgende ofte omtalt som avisen – om dommen i en straffesak som var avlagt en ukes tid tidligere. Saken gjaldt en hendelse i november 1999 der en ung mann, A, ble slått ned på sitt arbeidssted av en 17 år gammel gutt, B. Overfallet skyldtes at B mente at A omtrent 20 minutter før hadde blottet seg for kjæresten hans. Avisen hadde dagen etter overfallet brakt følgende korte notis om saken:

”Slo ned kioskansatt
X: En ansatt i en kiosk på X kjøpesenter ble slått ned av en mann i går kveld. Politiet fikk tak i gjerningsmannen, som forklarte angrepet som en reaksjon etter at kjæresten hans hadde vært utsatt for en blotter på Y kirkegård like før. Den kioskansatte skal ha vært et tilfeldig offer for mannens aggresjon.”
- (3) I straffesak i herredsretten senhøsten 2000, altså omtrent et år senere, ble B frifunnet for legemskrenkelse på grunn av provokasjon. Retten tok ikke stilling til om A var blotteren,

men begrunnet frifinnelsen med at B hadde oppfattet situasjonen slik. En anmeldelse av A for blotting hadde politiet i mars 2000 henlagt etter bevisets stilling.

- (4) As krav gjelder som nevnt omtalen i Asker og Bærums Budstikke av dommen, der han mener at han blir fremstilt som en blotter. Jeg nevner allerede her at saken reiser spørsmål om reportasjen må oppfattes som å inneholde utsagn om at mannen som ble overfalt, hadde blitt seg, og om A må anses identifisert som denne mannen.
- (5) Avisreportasjen bestod av en kort notis på side 1 og en lengre artikkel på side 5. Notisen på side 1 lyder slik:

”Slo ned blotter – ble frikjent

18-åringen fra Z måtte møte i retten, tiltalt for spark og knyttneveslag. Da det kom frem at han hadde angrepet en mann fordi han var sikker på at vedkommende hadde blitt seg for kjæresten hans like før, ble han frikjent. – En grei dom, sier politifullmektig Andreas Henning.

Se side 5”

- (6) I artikkelen på side 5, som går over to spalter, begynner omtalen slik:

”Banket mistenkt blotter – ble frikjent

En 18 år gammel gutt fra Z er frifunnet fra en tiltale om spark bakfra og seks knyttneveslag i ansiktet. Guttente mente offeret hadde blitt seg for hans kjæreste.”

- (7) Teksten fortsetter så med en gjengivelse av herredsrettens dom i hovedtrekk, men slik at personnavn ikke er tatt med. Det er oppgitt at blottingen skjedde da en ung jente kom gående en snarvei gjennom en navngitt kirkegård, og at overfallet skjedde på voldsofferets arbeidssted i nærheten. Flere steder i artikkelen refereres det til at det var den voldtaltaltes egen oppfatning som var grunnlaget for frifinnelsen, jf. blant annet følgende:

”Tiltalte mente da at det var blotteren han hadde snakket med, og ...”

”Retten fant det bevist at tiltalte hadde øvet vold mot den angivelige blotteren.”

”Retten tar ikke stilling til om det faktisk var blotteren som ble angrepet. Det holder at tiltalte selv var overbevist om at det var blotteren.”

- (8) I artikkelen er det tatt inn en kommentar fra aktor i saken, der det er opplyst at ”den angivelige blotteren” tidligere var anmeldt for blottingen, men at denne saken for lengst var henlagt og trolig ikke ville bli gjenopptatt.
- (9) Artikkelen på side 5 ble også lagt ut på avisens nettsider, der teksten i hovedtrekk er som i avisutgaven, mens overskriften og ingressen lyder slik:

”Banket blotter – ble frikjent

En 18 år gammel gutt fra Z er frifunnet fra en tiltale om spark bakfra og seks knyttneveslag i ansiktet. Guttente mente offeret hadde blitt seg for hans kjæreste.”

- (10) Ved stevning 29. januar 2002 til Asker og Bærum tingrett krevde A oppreisningserstatning av Asker og Bærums Budstikke ASA og journalist C. I tingrettens dom 21. august 2002 ble de saksøkte frifunnet. Retten mente at reportasjen samlet ikke kunne anses som ærekrenkende for A. Domsslutningen lyder slik:

- ”1. **Asker og Bærum Budstikke ASA og C frifinnes.**
- 2. **A betaler til Asker og Bærum Budstikke ASA og C innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse kr. 57.000 – femtisvvtusen – med tillegg av den til enhver tid forsinkelsesrente etter morarenteloven § 3 1. ledd fra forfallsdag til betaling skjer.”**

(11) A anket til Borgarting lagmannsrett, som i dom 1. desember 2003 tilkjente ham en oppreisningserstatning på 70 000 kroner fra avisen. Retten mente at en alminnelig avisleser måtte oppfatte avisomtalen slik at den personen som ble slått ned, hadde blottet seg, og videre at for folk som kjente til hendelsen i november 1999, var opplysningene egnet til å identifisere A. Etter rettens mening tilsa ikke hensynet til ytringsfriheten at hensynet til personvernet skulle vike. Journalisten ble frifunnet. Han hadde opplyst at omtalen på side 1 ikke var hans, og at nettavisen var laget av andre enn ham, og retten så det derfor ikke som sannsynlig at han kunne bebreides for det samlede bildet som var skapt. Domsslutningen lyder slik:

- ”1. **Asker og Bærums Budstikke ASA betaler oppreisning til A med 70.000 – syttitusen – kroner, med tillegg av rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum, for tiden 12 % pro anno, fra forfall til betaling skjer.**
- 2. **Journalist C frifinnes.**
- 3. **Asker og Bærums Budstikke ASA betaler saksomkostninger for lagmannsretten til A med 97.477 – nittisjutusenfirehundreogsyttisju – kroner, med tillegg av rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum, for tiden 12 % pro anno, fra forfall til betaling skjer.**
- 4. **Asker og Bærums Budstikke ASA betaler saksomkostninger for tingretten til A med 70.000 – syttitusen – kroner, med tillegg av rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum, for tiden 12 % pro anno, fra forfall til betaling skjer.**
- 5. **Oppfyllelsesfristen er 2 – to – uker fra forkynnelsen av lagmannsrettens dom.”**

(12) Asker og Bærums Budstikke ASA har anket til Høyesterett over rettsanvendelsen i lagmannsrettens dom når det gjelder tolkningen av avisreportasjen, rettsstridsvurderingen og oppreisningserstatningen. A har motanket overfor avisen når det gjelder erstatningsbeløpet, også motanken gjelder rettsanvendelsen. Høyesteretts kjæremålsutvalg ga samtykke til anke til Høyesterett uten hensyn til ankegjensstandens verdi, og anken og motanken ble henvist til Høyesterett. For Høyesterett er det lagt frem noen parts- og vitneforklaringer og en del nye dokumenter, men saken står i alt vesentlig i samme stilling som for lagmannsretten.

(13) Den ankende part – *Asker og Bærums Budstikke ASA* – har i hovedsak anført:

(14) Lagmannsrettens dom avviker klart fra den linje og praksis som Høyesterett har fulgt i de senere år når det gjelder ytringsfrihet generelt og pressens referatrett spesielt. Praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) har ført til et paradigmeskifte i norsk injurierett. Men heller ikke ut fra tidligere norsk rett er lagmannsrettens resultat riktig.

- (15) Prinsipalt anføres det at allerede en tolkning av avisreportasjen må føre til at avisen frifinnes. Det foreligger ikke noen ærekrenkelse, ettersom A ikke er identifisert. Som også lagmannsretten sier, kan reportasjen ikke vurderes utelukkende ut fra overskriften, men må leses i sammenheng. Da kommer det klart frem at det er den tiltaltes oppfatning som refereres, at herredsretten ikke tok stilling til spørsmålet om blotting, og at avisens tema er frifinnelsen av overfallsmannen. Og bare når man har lest hele artikkelen, vil det være mulig – for den som allerede kjenner historien – å gjenkjenne A. Nettavisen gir ikke noe annet inntrykk. Notisen fra 1999 er det lite naturlig å koble til reportasjen, men i tilfelle må man også ta med innholdet, der den overfalte betegnes som ”et tilfeldig offer”.
- (16) Subsidiært anføres det at også rettsstridsreservasjonen fører til at avisen må frifinnes. Artikkelen gir et korrekt rettsreferat; journalisten har ikke fargelagt saken eller fremstilt den på en ubalansert måte. Det må gjøres en konkret avveining mellom hensynet til ytringsfriheten og hensynet til den omtalte. Etter EMDs vekt på pressens rolle som ”public watchdog” må det være noe rom for feil og overdrivelser, domstolene skal være tilbakeholdne med å gripe inn i avisers redaksjonelle utforming av artikler, og det skal legges vekt på om fremstillingen som helhet fremstår som balansert. Uansett inneholder den aktuelle artikkelen ingen feil eller usannheter. Det som står i fokus, er at en voldsmann har gått fri på grunn av subjektive forhold. Dette er en sak av interesse for allmennheten, noe som står sentralt i forhold til referatretten.
- (17) Atter subsidiært anføres det at oppreisningserstatning etter et ”kan-skjønn” ikke bør tilkjennes, og at erstatningen i alle fall er for høy i forhold til det som følger av rettspraksis.
- (18) Asker og Bærums Budstikke ASA har nedlagt slik påstand:
- ”1. Prinsipalt: Den ankende part frifinnes.**
 - 2. Subsidiært: Lagmannsrettens dom oppheves.**
 - 3. I alle tilfelle: Asker og Bærums Budstikke ASA tilkjennes saksomkostninger for alle instanser med tillegg av renter etter lov om forsinkelsesrenter § 3, fra forfall og til betaling finner sted.”**
- (19) Ankemotparten – A – har i hovedsak anført:
- (20) Lagmannsrettens rettsanvendelse i forhold til avisen er i det vesentlige riktig.
- (21) I nyere avgjørelser fra EMD i ærekrenkelsessaker har pendelen svingt, og det er tvilsomt om det kan sies å være skjedd noe ”paradigmeskifte” i norsk injurierett.
- (22) Å beskyldte noen for blotting har også lite med ytringsfrihet å gjøre. Det er sterkt stigmatiserende å bli beskyldt for blotting, og reportasjen må tolkes som en slik beskyldning fra avisen mot A, særlig ut fra overskriften på side 1, men også som et totalinntrykk av reportasjen. A er tilstrekkelig identifisert som den som beskyldes for å ha blitt seg, blant annet på grunn av henvisninger til hvor blottingen skal ha skjedd, og til at overfallet skjedde på den overfalte arbeidssted i nærheten. Reportasjen i desember 2000 må her sees i sammenheng med notisen året før like etter overfallet. Hendelsen har vært et stort samtaleemne i lokalmiljøet, og historien er holdt varm.

- (23) Det var også rettsstridig av avisen å fremsette beskyldningen. Saken gjelder ikke et korrekt rettsreferat; det er ikke grunnlag i herredsrettens dom for å fastlå at A er en blotter, slik overskriften i både avisen og nettavisen fastslår. Det foreligger en uaktsom identifikasjon av A som ikke har noen allmenn interesse, og som lett kunne vært unngått. Beskyldningen om blotting gjelder et faktum, den er sterkt stigmatiserende, rammer en privatperson og krenker uskyldspresumsjonen i disfavør av ham. EMD har gang på gang understreket at medienes informasjon må være presis og pålitelig. Avisens fremstilling fremstår ikke som balansert, og det er ikke rom for feil og overdrivelser i en sak som her.
- (24) Oppreisningsbeløpet på 70 000 kroner er altfor lavt, alle omstendigheter tatt i betraktning.
- (25) A har nedlagt slik påstand:
- ”1. **Asker og Bærums Budstikke ASA dømmes til å betale oppreisning til A med et beløp fastsatt etter Høyesteretts skjønn, begrenset oppad til kr. 500.000,-.**
 2. **Lagmannsrettens saksomkostningsavgjørelser, domsslutningens punktene 3 og 4, stadfestes.**
 3. **Asker og Bærums Budstikke ASA dømmes til å betale As saksomkostninger for Høyesterett.”**
- (26) *Mitt syn på saken:*
- (27) Jeg er kommet til at anken må føre frem.
- (28) Jeg nevner først at det i prosedyren – særlig fra ankemotpartens side – i stor grad er tatt opp generelle spørsmål om betydningen av nyere praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) i ærekrenkelsessaker. Høyesterett har imidlertid de siste årene behandlet flere ærekrenkelsessaker der forholdet til praksis fra EMD er grundig drøftet, se særlig Rt. 2002 side 764 (Nordlandsposten), Rt. 2003 side 914 (Akershus Amtstidende), Rt. 2003 side 928 (Tønsbergs Blad) og Rt. 2003 side 1190 (Minnefondsaken). Ut fra det som følger av disse avgjørelsene, og slik jeg oppfatter vår sak, ser jeg ikke grunn til å gå nærmere inn på mer generelle spørsmål.
- (29) Som det er redegjort for blant annet i Rt. 2003 side 1190 avsnitt 53, kreves det for oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6 at noen ”har krenket en annens ære”, det vil si at gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 246 eller § 247 objektivt sett må være oppfylt. I avgjørelsen av dette må man for det første ta stilling til om det foreligger en beskyldning mot noen. Er det tilfellet, må man vurdere om det foreligger forhold som gjør at fremsettelsen av beskyldningen likevel ikke er rettsstridig.
- (30) Det innebærer åpenbart en beskyldning å fremstille en identifisert person som en blotter. Ikke bare er blotting straffbart, jf. straffeloven § 201, men mange vil også anse utsagn om at en person er blotter, som infamerende langt utover det strafferammen i denne bestemmelsen skulle tilsi. Dette kan nok blant annet gjelde i et slikt kristent ungdomsmiljø som det er opplyst at A tilhørte.
- (31) Vår sak reiser imidlertid spørsmål om tolkningen – den nærmere forståelsen av – avisreportasjen. Etter rettspraksis er det på det rene at det skal foretas en helhetsvurdering av reportasjen, og at det avgjørende er hvordan en alminnelig avisleser vil oppfatte den, se blant annet avgjørelsen i Rt. 2003 side 1190 avsnitt 54 med videre henvisninger.

Konkret er det i vår sak spørsmål om reportasjen kan sies å inneholde en beskyldning om blotting, og om A i tilfelle er identifisert som blotteren. Slik reportasjen i avisen var lagt opp, henger disse to spørsmålene nært sammen.

- (32) Overskriften på førstesiden i avisen bruker uttrykket ”blotter” om den som ble overfalt. Dette er etter mitt syn klart uheldig og gir isolert sett et inntrykk av at avisen mener at den overfalte hadde blottet seg. Men på side 1 er det ikke noen identifikasjon av denne personen – det er verken navn eller bilde, og heller ikke noe stedsnavn eller liknende som kan være egnet til å identifisere ham for en alminnelig avisleser. Jeg nevner også at notisen ikke var særlig fremtredende; den var én av flere notiser uten særlig store typer. Allerede i den korte teksten på side 1 vises det også til angriperens subjektive oppfatning – ”han var sikker på at vedkommende hadde blottet seg”.
- (33) Fra side 1 er det vist til side 5. Går man til artikkelen på side 5, er det enkelte opplysninger som kan gi en viss mulighet for identifisering; det fremgår at blottingen skal ha skjedd på en navngitt kirkegård, og det er opplysninger om at den overfalte arbeidet i nærheten. I tiden etter overfallet skal det ha gått rykter i lokalmiljøet – der det bor ca. 12 000 mennesker – om overfallet og bakgrunnen for det. Som nevnt hadde avisen brakt en kort notis om hendelsen dagen etter. Noen av dem som da hadde hørt om hendelsen og As rolle i den, ville nok – hvis de leste hele artikkelen i avisen – kunne skjønne at det var A som var offeret for overfallet i den rettssaken som ble referert året etter. Men det avgjørende for meg er at leser man hele artikkelen, går det klart frem at retten uttrykkelig hadde sagt at den ikke tok stilling til gjerningsmannens påstand om at den overfalte hadde blottet seg. Og det sies også uttrykkelig i avisens intervju med aktor i saken at anmeldelsen for blotting var henlagt. – Artikkelen gir et utførlig og i hvert fall i alt vesentlig korrekt referat av dommen, men slik at både navn og enkelte andre identifiserende opplysninger i dommen er utelatt. Jeg kan heller ikke se at reportasjen i nettutgaven gir noe annet bilde. Søkelyset må begge steder oppfattes som å være rettet mot det prinsipielle i grunnlaget for frifinnelsen – nemlig overfallsmannens subjektive oppfatning om en forutgående krenkelse. I den grad en leser kunne knytte reportasjen til A, kan jeg ikke se at den samlet sett kunne oppfattes som å inneholde noen beskyldning mot ham.
- (34) Når jeg er kommet til at en tolkning av reportasjen fører til at den ikke innebærer noen beskyldning mot A, er det ikke grunn for meg til å gå inn på det subsidiære spørsmålet om en beskyldning ville vært rettsstridig, noe som her særlig ville reist spørsmål knyttet til pressens adgang til å referere rettsavgjørelser. Jeg nevner likevel at momenter som jeg har knyttet til tolkningen av reportasjen, til dels ville være relevante også i en slik drøftelse.
- (35) Oppreisningserstatning er ikke aktuelt når jeg er kommet til at avisen ikke har rettet noen beskyldning mot A, og avisen må derfor frifinnes.
- (36) Anken har etter dette ført frem. Men som jeg har pekt på, var avisens overskrift uheldig, og det har ført til at saken har voldt tvil i rettsapparatet. Jeg er kommet til at det ikke bør tilkjennes saksomkostninger for noen instans, jf. tvistemålsloven §§ 180 andre ledd og 172 andre ledd. Motanken førte ikke frem, men jeg kan ikke se at den har medført ekstra omkostninger av noen betydning.
- (37) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Asker og Bærums Budstikke ASA frifinnes.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke for noen instans.

(38) Dommer **Øie:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(39) Dommer **Bruzelius:** Likeså.

(40) Dommer **Gussgard:** Likeså.

(41) Dommer **Gjølstad:** Likeså.

(42) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Asker og Bærums Budstikke ASA frifinnes.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke for noen instans.